

11. Discriminatie, racisme en geweld ten opzichte van de politie

Zoals er aandacht moet worden besteed aan onoordeelkundig geweld gebruikt door de politie, is het tevens noodzakelijk om dieper in te gaan op geweld waarvan politiefunctionarissen het slachtoffer zijn. Dat dit fenomeen niet verwaarloosbaar is, bewijst de aandacht die er de laatste jaren aan besteed werd. Zo voerde het Comité P er een aantal toezichtsonderzoeken over uit, onder meer in 2012²¹⁵, 2014²¹⁶ en 2018²¹⁷. Het College van Procureurs-Generaal publiceerde in 2017 de omzendbrief 10/2017²¹⁸ met betrekking tot de *“gerechtelijke afhandeling van de gevallen waarin geweld werd gebruikt tegen de politiediensten en deze waarin de politiediensten zelf geweld gebruikten met de dood of een ernstige inbreuk op de lichamelijke integriteit als gevolg”*. Deze omzendbrief werd overigens herzien²¹⁹ op 24 november 2020.

Sinds begin 2018 staat voor de personeelsleden van de geïntegreerde politie een website online over geweld tegen personeelsleden van de politie waar elk feit waarbij een medewerker fysiek of psychisch wordt aangevallen of bedreigd er kan worden gemeld. Er wordt ook een overzicht gegeven van de administratieve procedures die er bestaan en van het aanbod aan juridische en psychosociale steun. Het huidige strafwetboek voorziet tevens in een strengere bestraffing voor misdaden of wanbedrijven, gepleegd op politiefunctionarissen. De lichtste vorm van slagen en verwondingen, die maximaal kunnen worden bestraft met een gevangenisstraf van 8 dagen tot 6 maanden, kunnen wanneer een politiefunctionaris slachtoffer is, tot een gevangenisstraf van 1 jaar leiden. In dat geval is dus ook voorlopige hechtenis mogelijk. Bij voorbedachte rade wordt de maximale strafmaat van 1 jaar verdubbeld tot 2 jaar. In geval van doodslag en moord gelden reeds de zwaarste straffen van respectievelijk 20 tot 30 jaar opsluiting of levenslange opsluiting.

Het Duitse Bundeskriminalamt (BKA) publiceert jaarlijks een rapport²²⁰ over het aantal geweldplegingen op politieambtenaren. Uit het rapport van 2019 blijkt dat in 36.959 gevallen van geweld tegen politiefunctionarissen werden geregistreerd, zijnde een stijging met 8 procent ten opzichte van 2018. Dat betekent dat in Duitsland dagelijks 200 personeelsleden van de politie geconfronteerd worden met geweld tegen hun persoon. Interessant is de vaststelling dat de grootste steden van Duitsland, zijnde Berlijn, Hamburg, München, Keulen en Frankfurt am Main pas opduiken in de statistieken na plaats 20.

In 2019 waren er in Nederland 10.624 politiefunctionarissen het slachtoffer van geweldsincidenten, wat een lichte afname vormt ten opzichte van 2018. Toen ging het om een totaal van 10.781²²¹.

²¹⁵ Toezichtsonderzoek naar diverse vormen van geweld gepleegd tegen leden van de Brusselse politiediensten of door hen ondergaan en naar de impact daarvan op de werking van de politie.

²¹⁶ Zie <https://comitep.be/document/onderzoeksrapporten/2014-11-20%20Monitoring%20van%20het%20fenomeen%20van%20geweld%20tegen%20politieambtenaren.pdf>

²¹⁷ Zie <https://comitep.be/document/onderzoeksrapporten/2018-06-08%20geweld%20tegen%20politie.pdf>

²¹⁸ Zie https://www.om-mp.be/sites/default/files/u1/col10_2017_col_fr_nl.pdf

²¹⁹ Zie https://www.om-mp.be/sites/default/files/u147/col10_2017_geweld_politie_v_24.11.2020_frn.pdf

²²⁰ Zie

https://www.bka.de/DE/AktuelleInformationen/StatistikenLagebilder/Lagebilder/GewaltGegenPVB/gewaltGegenPVB_node.html

²²¹ Zie overzichtstabel https://www.politie.nl/binaries/content/assets/politie/algemeen/algemeen/gtpa-cijfers-vergelijk-2017_2018_2019.pdf

In België bleek uit een hoorzitting in de Kamer van Volksvertegenwoordigers van 07 juli 2020 van onder meer de Procureur-generaal C. De Valkeneer en advocaat-generaal I. Godart dat het aantal zaken²²² met betrekking tot geweld op de politie, dat tussen 2010 en 2019 binnenkwam op de parketten, met nagenoeg 21% daalde. Tevens bleek dat het aantal zaken dat werd geseponneerd vanaf 2015 daalde tot onder de 40% in 2019.

In dezelfde hoorzitting kwamen ook hogere maximumstraffen voor geweldfeiten tegen de politie aan bod. Hogere maximumstraffen zijn volgens zowel de Commissaris-generaal als de Korpschef van Namen evenwel niet de oplossing. Ze twijfelen eraan dat het verhogen van de strafmaat voor geweld op politieambtenaren wel werkzaam is om het geweld in te perken of te voorkomen. De daders moeten volgens hen wel *“snel een effectieve straf opgelegd krijgen”*. Een wetenschappelijke studie²²³ van 2016, uitgevoerd door professor Michel Lander, bevestigt dat de zwaarte van de straf, zelfs voor delicten die kunnen leiden tot langdurige gevangenisstraffen of de doodstraf, de misdaadcijfers niet doen dalen. Ook het Amerikaanse Ministerie van Justitie is die mening toegedaan.

Uit het antwoord²²⁴ van de Minister van Binnenlandse Zaken op een parlementaire vraag gesteld door de Heer Demon bleek dat op langere termijn de cijfers over opzettelijke slagen en verwondingen tegen zowel lokale- als federale politiemedewerkers stabiel bleef.

Niet enkel personeelsleden van de politie maar ook brandweer- en ambulancepersoneel klagen over toenemend geweld waarvan zij het slachtoffer zijn tijdens het uitoefenen van hun werkzaamheden. Zo besprak de Franse Senaat²²⁵ 19 voorstellen eind december 2019 die de veiligheid van de Franse brandweermannen moeten verhogen. Uit het parlementair verslag blijkt dat niet alleen het aantal geweldplegingen de hoogte ingaat, maar dat de aanvallen ook steeds ernstiger worden. In het rapport wordt verwezen naar de Franse socioloog Dominique Schapper²²⁶ die hieromtrent schreef: *“Het geweld waarvan de brandweer het slachtoffer is, lijkt deel uit te maken van een brede afwijzing van het gezag, de publieke macht en de normen. Het geweld dat het gevolg is van deze afwijzing heeft niet alleen betrekking op de brandweer, maar is een maatschappelijk fenomeen dat ook politieagenten, gendarmes, dokters, verplegers en leraren treft”*.

Dat geweld tegen politieambtenaren onaanvaardbaar is bewijzen de diverse initiatieven die sinds jaren worden genomen. Een overzicht:

- Het nummer 23²²⁷ van de jaargang 2012 van het tijdschrift “Cahiers Politiestudies” was aan geweld gewijd.

²²² Alle zaken werden geselecteerd op basis van de tenlasteleggingscodes “41A – Smaad”, “41B – Slagen aan een persoon met een openbare hoedanigheid”, 41C – “Weerspanning tegenover de overheid of tegenover personen met een openbare hoedanigheid” en 41F – “Aanzetten tot oproer”, evenals van de twee contextcodes “Geweld tegen slachtoffer beschermd door artikel 410bis Sw.” en “Geweld tegen een lid van de politiediensten”.

²²³ Zie <https://www.hec.edu/en/knowledge/articles/what-causes-crime>

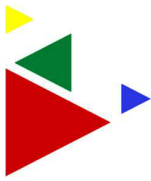
²²⁴ Met in totaal 852 gevallen in 2017, 789 in 2016, 809 in 2015, 923 in 2014 en 868 in 2013, zie <https://www.tijd.be/politiek-economie/belgie/algemeen/geweld-tegen-en-door-politie-neemt-niet-toe-ook-niet-in-brussel/10277443.html>

²²⁵ Zie https://www.senat.fr/rap/r19-193/r19-193_mono.html#toc1

²²⁶ Franse sociologe en politicologe, zie https://fr.wikipedia.org/wiki/Dominique_Schnapper

²²⁷ Zie <http://www.maklu-online.eu/nl/tijdschrift/cahiers-politiestudies/jaargang-2012/23-geweld-en-politie/>

- In 2013 werd er binnen de Federale Politie een eerste slachtofferbevraging gerealiseerd met het oog op beeldvorming rond geweld gepleegd op de politie. Het onderzoeksrapport “Wat flik je me nu? Een Onderzoek naar geweld tegen politie” resulteerde in tal van aanbevelingen²²⁸.
- Op 13 maart 2014 publiceerde het Belgisch Staatsblad een M.B. met betrekking tot de steun die het stressteam van de Federale Politie levert in het kader van de opvang en de begeleiding van de personeelsleden die slachtoffer zijn geworden van geweld door derden, evenals ten voordele van hun familie.
- Op 04 juni 2014 werd een studiedag²²⁹ georganiseerd door het “Centre for Policing and Security” (CPS) rond het gezag van de politie en hoe dit gezag moet worden afgedwongen.
- In 2018 voerde het Comité P een toezichtsonderzoek²³⁰ uit dat betrekking had op het geweld gepleegd op de politiediensten.
- De Kamer van Volksvertegenwoordigers nam in 28.11. 2019 een resolutie²³¹ aan om geweld tegen leden van de politiediensten tegen te gaan.
- Begin juli 2020 werden er in de Kamer van Volksvertegenwoordigers hoorzittingen²³² gehouden over de problematiek.
- Ook de syndicale partners lieten zich niet onbetuigd in het formuleren van voorstellen²³³.

De problematiek van het geweld tegen politieambtenaren werd tevens opgenomen in de nota van de formateurs die in 2020 geleid heeft tot het ontstaan van de regering De Croo. De Minister van Binnenlandse Zaken, Mevrouw Verlinden, besteedt in haar beleidsverklaring²³⁴ aandacht aan het bestrijden van geweld tegen politieambtenaren (en hulpverleners). Zij stelt voor om *“werk te maken van een integrale aanpak van het geweld tegen politieagenten en hulpverleners door duidelijke richtlijnen uit te werken met aandacht voor een preventieve aanpak en de begeleiding en ondersteuning van politieagenten die het slachtoffer zijn van geweld. Een psychosociale aanpak en een re-integratietraject maken daar deel van uit. Verder bekijken we welke technologische hulpmiddelen, zoals bijvoorbeeld bodycams en stroomstootwapens, kunnen bijdragen aan een doeltreffende bescherming van de politimedewerkers op het terrein. Tot slot dring ik bij mijn collega van Justitie aan op een nul-*

²²⁸ J.M. Van Branteghem, E. Truyens, K. Van Altert en I. Verwee, Wat flik je me nu? Een onderzoek naar geweld tegen politie, 2013, niet gepubliceerd document n.a.v. een ministeriële werkgroep “beeldvorming”.

²²⁹ Zie <http://www.politiestudies.be/vrij.cfm?id=225>

²³⁰ Zie <https://comitep.be/document/onderzoeksrapporten/2018-06-08%20geweld%20tegen%20politie.pdf>

²³¹ Zie <https://www.dekamer.be/FLWB/PDF/55/0443/55K0443004.pdf>

²³² Zie <https://www.dekamer.be/FLWB/PDF/55/1592/55K1592001.pdf>

²³³ Zie onder meer <https://vsoa-pol.be/Eisenbundel2020.pdf>,

<https://twitter.com/vsoapolitie/status/1318155387137380360>, <https://www.hetacv.be/acv-openbare-diensten/nt-magazine/nt-magazine-oktober-2020/de-confrontatie>,

https://www.facebook.com/nspvnspsngps/videos/geweld-tegen-politie-effectieve-voortuitgang-nspv/662016638013359/?so=permalink&rv=related_videos

²³⁴ Zie <https://verlinden.belgium.be/sites/default/files/articles/Beleidsverklaring20201112.pdf>, pagina 18 en 19.

opportuïteitssepot". Van zijn kant heeft de Minister van Justitie, de Heer Van Quickenborne, in samenspraak met het college van de Procureurs-generaal maatregelen²³⁵ genomen om het geweld tegen de politie voortaan systematisch te vervolgen.

Ten slotte kunnen naast burgers ook politieambtenaren, die slachtoffer zijn van discriminatie en racisme, klacht indienen bij UNIA²³⁶. Deze organisatie verwijst expliciet naar de mogelijkheid hiertoe.

Ook de aanpak na het geweld mag niet worden vergeten. In een Zwitserse studie²³⁷ werden de volgende aanbevelingen gedaan :

- Een goede opvolging door de psychologische dienst is absoluut noodzakelijk;
- De leidinggevenden moeten "psychologische" opleidingen volgen zodat ze de impact van het geweld op hun personeel beter begrijpen en betere maatregelen nemen;
- "politiemedewerkers helpen politiemedewerkers": De resultaten van de studie geven aan dat politiemensen die het slachtoffer werden van geweld bijzonder geholpen worden door de mogelijkheid om erover te kunnen spreken met collega's die hetzelfde hebben meegemaakt. Een debriefing is volgens het onderzoek zeker nuttig, maar is meer van technisch-analytische aard dan van psychologische aard. Het creëren van "peer groups" is nuttig omdat het bijdraagt aan het bevorderen van een discussiecultuur binnen het politiekorps.
- De privé-omgeving van de politieambtenaar moet van bij het begin worden betrokken bij de maatregelen die worden genomen om hem/haar te steunen na het geweld.
- Er moet niet alleen aandacht worden besteed in de opleiding en in het dagelijks werk aan het geweld zelf waarvan politieambtenaren het slachtoffer kunnen zijn, maar ook wat de gevolgen ervan zijn (op lichamelijk vlak, psychologisch vlak, administratief vlak, op het vlak van de loopbaan,...);

Structurele aandacht voor het geweld op de politie en de gevolgen ervan zijn absoluut noodzakelijk. Zeker omdat het er altijd is geweest en het er altijd zal zijn. Ondanks de ontoelaatbaarheid van geweld en de terechte zorgen rond gezagsondermijning, moet het vraagstuk echter in perspectief geplaatst worden, want horen agressie en geweld in zekere zin niet bij politiewerk, of anders gesteld, is het denkbaar dat de politiefunctie op een dag zal kunnen worden uitgeoefend zonder te worden geconfronteerd met agressie en geweld?

²³⁵ Zie <https://radio1.be/agent-1-dag-out-dader-gaat-naar-parket-vincent-van-quickenborne-scherpt-procedure-politiegeweld-aan>

²³⁶ Zie <https://www.unia.be/nl/actiedomeinen/politie-en-justitie/tegen-de-politie>

²³⁷ C. Raval, *Gewalt gegen Polizistinnen und Polizisten*, 2015, Universität Fribourg Schweiz, zie https://www3.unifr.ch/sopa/de/assets/public/files/forschung/masterarbeiten/Masterarbeit_Raval_Publikation.pdf

